

”Helsagssamleren”

Artikel 2: De forskellige former for helsager

Af: Erik Hvidberg og Lars Engelbrecht

I denne artikel ser vi nærmere på de forskellige formål, der er udgivet helsager til – både hvilke målgrupper helsagerne er tiltænkt, og hvad de forskellige former for helsager var beregnet til. De enkelte typer vil i kommende artikler alle hver især blive grundigt gennemgået.

Helsagernes målgrupper

Langt den størst forekommende del af helsager er udgivet af de nationale postvæsener, med salg til - og brug af - publikum for øje. Der forekommer en række grupper af helsager, hvor de der anerkendes af helsagssamlere er følgende:

Helsager udgivet af de officielle postvæsener til publikum. Vi taler her om forskellige typer af helsager, som alle har det til fælles, at de er trykt og udgivet af de officielle postvæser til salg for publikums brug. Disse helsager er langt de almindeligst forekommende. Det er vigtigt at skelne fra uofficielle private modifikationer af de normale helsager udgivet af postvæsenerne som ofte er fremstillet i filatelistisk øjemed (i de fransktalende lande kaldet "repliquages").

Officielle tjeneste helsager til offentlige myndigheder. Officielle helsager udgivet til brug for offentlige myndigheder. Udseendet kan være mægtigt til de af postvæsenet udgivne helsager, eller de kan have deres eget specielle design. I Danmark er der således udgivet tjenestebrevkort til brug for forskellige offentlige myndigheder. I enkelte lande forekommer de af postvæsenerne udgivne helsager med overtryk "SERVICE" eller lignende.

Udgaver til militært brug: Helsager fremstillet til brug for medlemmer af de væbnede styrker. Kan ligeledes ligne de af postvæsenet udgivne helsager, have eget design, eller være overtrykt på postvæsenets officielle helsager, som vi f.eks. kender soldater brev- og korrespondancekortene fra Danmark fra første verdenskrig.

Private, men officielt godkendte udgaver til virksomheder/organisationer: Helsager fremstillet på privat foranledning, men med postvæsenernes officielle godkendelse. Udformning og design kan afvige fra de "normale" helsager. Fra Danmark kender vi en masse af disse helsager såvel fra private virksomheder, som fra offentlige institutioner (Danske Statsbaner, Nordisk Fjer A/S etc.).

Lokale helsagsudgaver til publikum i de større byer: Helsager fremstillet af private postbesørgelsesfirmaer med varierende grad af postvæsenernes anerkendelse. Har kun frankeringsgyldighed i de lokale områder, hvor de er udgivet. For Danmarks vedkommende forekommer der således helsager fra byposterne i København, Aalborg, Aarhus, Fredericia, Horsens, Odense, Randers og Viborg. Mange af disse lokale brevkort er ukendte eller meget sjældne i brugt tilstand.

Hvilke former for helsager findes?

I det følgende nævnes blot de mange forskellige typer af helsager, der i tidens løb er udgivet rundt om i Verden. Som tidligere nævnt vil der senere blive bragt en mere detaljeret gennemgang af hver type.

Enkelt brevkort: den mest almindeligt forekommende helsag - et stykke karton i postkortformat med påtrykt frimærke. Brevkortets formål var at skabe en mulighed for at kommunikere hurtigere og lettere end ved at skulle skrive et brev og putte det i konvolut.

Dobbelt brevkort: Som et enkelt brevkort, men med et vedhængende svarkort til brug for modtagerens svar.

Konvolutter: konvolutter i forskellige formater med et påtrykt frimærke. Kan være udgivet til forskellige formål, feks. luftpost, eller anbefalede breve.

Korrespondancekort: Et stykke karton i dobbelt brevkort format med påtrykt frimærke. Kortet er foldet på midten, og randene er forsynet med lim således at indholdet ikke kan læses af uvedkommende. Randen er som regel perforeret på 3 sider for lettere at kunne åbne kortet. Med korrespondancekortet fik man et "lukket helssagsbrevkort", som kombinerede brevkortet med det lukkede brevs hemmeligholdelse af indholdet.

Korrespondancekort med svarkort: Som et korrespondancekort, men med et "indbygget" svar-korrespondancekort i miniformat.

Korsbånd: Et stykke papir, langt og smalt, med påtrykt frimærke til brug for fremsendelse af aviser og tidsskrifter mv, en såkaldt åben forsendelse.

Aerogrammer: Et stykke meget tyndt papir (af hensyn til vægten) med påtrykt frimærke. Papiret foldes og lukkes så det fremtræder som et almindeligt brev. Den lave vægt var vigtig, da aerogrammer (som navnet siger) blev lavet til forsendelser, som skulle befordres med fly.

Brevark: Et papirark med påtrykt frimærke, som kan foldes og lukkes som et brev.

Ud over ovennævnte hovedtyper forekommer der et utal af andre typer af helsager fremstillet til forskellige postale formål. Også disse mindre almindeligt forekommende typer som feks. Rørposthelsager, Sparebøger, Telegramformularer, Postopkrævninger og -anvisninger mv, vil blive gennemgået i en senere artikel

I næste artikel ser vi nærmere på, hvordan man samler helsager.

Illustrationer:

Lokalt 3 øre brevkort fra Københavns By- og Hustelegraf (Københavns Bypost)
(artikel2a.jpg)

Italiensk soldaterbrevkort 1941 (artikel2b.jpg)

4 øre korsbånd opfrankeret med 1 øre sendt til Sverige med postopkrævning (artikel
2c.jpg)

Brevark fra Indien 1868 (artikel2d.jpg)